

Gegužės 2 ir 3 dienomis Juozo Miltinio dramos teatre įvyks Aleksandro Špilevoj premjera „Arrivederci“. Spektaklis analizuos atsisveikinimo ir išėjimo temas, kurios retai kada yra susijusios vien su mirtimi. Apie tai, kaip sekėsi rašyti pjesę, kuo ypatingi personažų vardai ir kodėl pirmą kartą kūrybinėje komandoje atsirado grimo dailininko pavardė skaitykite interviu su režisieriumi.

- Kaip kilo idėja parašyti pjesę?

- Šiuo atveju nebuvo aiškaus impulso, ar konkretaus įvykio, nuo kurio pradėjau rašyti. Ko gero, kaip ir išėjimas, kuris nėra akimirkos veiksmas, taip ir idėja statyti spektaklį apie išėjimą ir atsisveikinimą užgimė besitęsiančiame laike. Manau, kad įvykių ir apmąstymų apie išėjimą bei atsisveikinimą visuma, patirtys, kai tekdavo atsisveikinti su žmonėmis ar patirti jų išėjimą be atsisveikinimo, suformavo minčių srautą. Tiesiog kažkurio metu, nejučia, ėmiau vis daugiau ir daugiau apie tai galvoti.

- Kas įkvėpė, padėjo rašant, o galbūt viskas ėjosi intuityviai, per daug nesižvalgant įkvėpimo šaltinių?

- Tai buvo neįprastas procesas – atrodė, kad idėjiniame lygmenyje taip ilgai gyvenau su šios temos apmąstymais, kad telieka sėsti ir techniškai viską išrašyti. Tačiau atrodė, kad gyvenime tiek daug įvykių, kurie tik ir stabdė nuo to, kad viską galėčiau ramiai suformuluoti pjesėje. Netgi, kai atrodydavo, kad susidariau idealias sąlygas – pavyzdžiui išvykdamas į Nidą atsiriboti ir rašyti.

Kartais padėdavo elementariausi pokalbiai. Kiekviena pjesė ir dramaturginis jos procesas man asocijuojasi su koku nors žmogumi, su kuriuo praleidau laiko besikalbėdamas ta tema. Šiuo atveju, man padėjo pokalbis su filosofu Pauliumi Gritėnu.

Na ir žinoma, gyvenimo įvykiai – tai, kad jau parašęs pirmąją pjesės juodraštį – išėjau iš teatro. Tai leido savo kailiu patirti išėjimą – kai kurie dalykai, kurie atrodė aiškūs teoriškai, realybėje parodė keliantys visai kitokius, daug įvairialypiškesnius jausmus. Norėjosi ir tai įdėti į rašomą pjesę, tekstą perrašinėjau. Tai labai padėjo.

Taip pat padeda ir kūrybinė komanda. Stengiuosi ją visada formuoti ne tik iš tokių žmonių, kurie laiku ir profesionaliai įgyvendina kūrybines idėjas, bet ir patys yra kūrybingi – kalba, kvestionuoja ir savimi papildo mano idėjas. Todėl, berašant dramaturgiją, man patinka dirbti su kitais kūrybinės komandos nariais, o nelaukti, kol baigsiu pjesę.

Vis tik šį kart daug dirbau vienas. Nors turėjau gan nemažai laiko pjesės parašymui ir geras sąlygas, jaučiu, kad kol dirbau vienatvėje – strigau.

- Skaitant pjesę stipriai just, kad tai atsisveikinimas su Juozo Miltinio dramos teatru, o ypač su šiame teatre sukurtais darbais. Kuo jums yra svarbu atsisveikinti ir atsisveikinti būtent spektakliu?

- Man labai patinka viena idėja, ji skamba ir spektaklyje: jeigu išeini su niekuo neatsisveikinęs, tai niekas ir nesužinojo, kad tavęs nebėra – tu išnykai ir tavęs nebeliko. Paimti ir išnykti galėtų būti visai puiku, bet tik išnykstančiam. Kartais ir pats pagalvoju, kad gyvenime norėčiau ne daug palikti, o tiesiog nepriteršti. Bet išeidamas nutrauki sukurtą ryšį su tais, kuriems esi svarbus, su kuriais praleidai šį gyvenimo laiką. Norisi šį laiką ir ryšį paženklinti. Gyvename tam tikrais etapais, pereinant iš vieno į kitą reikia sustoti, paženklinti pabaigą, kad įsisąmonintum – jau viskas.

- Ar pradėdamas rašyti pjesę jau turėjote omenyje, kad į ją nuguls jūsų ankstesnių spektaklių motyvai?

- Ši idėja gimė ne iš pat pradžių, kai galvojau apie spektaklio idėją, bet kai ėmiau mąstyti apie formą ir veikėjus – kai sėdau rašyti, jau žinojau, kad pjesėje bus citatų iš mano buvusių darbų.

- Su kuriuo šiame teatre sukurtu darbu atsisveikinti sunkiausia? Kurio kūrybinis procesas įsiminė labiausiai?

- Jie tokie skirtingi... Pirmiausia į galvą šovė spektaklis „Jona“ – tai buvo ypatingas procesas, kurio metu tarytum pasiekėme komunos būseną. Daugybė mūsų, negyvenančių Panevėžyje, apsigyvenome čia repeticijų laikotarpiui – dėl to, po repeticijų, laiką ir toliau leisdavome kartu: gaminome vakarienę, ėjome pasivaikščioti, skaitėme ir dalinomės tekstais, susijusiais ar nesusijusiais su pjesė. Tokia nenutrūkstama kūrybinė atmosfera būdinga daug spektaklių, tačiau niekur neįaučiau jos taip stipriai, kaip „Jonoje“.

Dar vienas, labai įsiminęs procesas – spektaklis „Irano konferencija“. Tai buvo mano darbo šiame teatre, o kartu ir *kovido* pandemijos, pradžia. Žinojome, kad premjera numatyta laiku neįvyks dėl karantino ribojimų, tačiau vis tiek repetavome – dirbau su kiekvienu aktoriumi atskirai, nes visiems nebuvo leidžiama susirinkti. Su kiekvienu turėjau begalę laiko, galėjome dviese dirbti valandų valandas. Atėjus premjeros dienai, karantino sąlygos buvo kiek atlaisvintos – žiūrovai susirinkti dar negalėjo, tačiau galėjo susirinkti visi aktoriai. Buvo labai keistas jausmas pirmą kartą išgirsti vieni kitus, po trijų mėnesių nesimatymo.

Tada sekė atostogos, dar keli mėnesiai darbo – šis procesas buvo tikra lėto darbo palaima. Niekad neturėjau tokios prabangos.

- Ar turite pjesės veikėją, su kuriuo tapatinatės? O gal sąmoningai tokių veikėjų savo pjesėse vengiate?

- Ne, neturiu. Nei sąmoningai, nei nesąmoningai. Gal tik pirmose pjesėse, nors ir jose nėra aiškiai išreikšto protagonisto. Labai greitai tai ištirpo pjesės visumoje – visuose veikėjuose manęs yra, o kartu ir nėra.

Man daug įdomiau, ir stengiuosi tai daryti, kai pavyksta, save ištirpinti ne veikėjuose, o pačioje pjesėje, jos formoje. Kad mano tam tikras flegmatiškumas taptų pjesės flegmatiškumu arba muzikalumas, ne veikėjus verstų muzikantais, o pjesei suteiktų muzikalaus skambesio.

- Kokią reikšmę jūsų pjesėse turi vardai? Visad pastebiu, kad jie saviti, toli nuo įprastų lietuviškų.

- Šiuo atveju, norėjau sukurti tam tikrą visatą, sceninį pasaulį, kuris kybo tarytum penki centimetrai virš žemės. Gaujos nariai lietuviškais vardais pernelyg primintų lietuvišką serialą – norisi juos kiek kilstelėti. Šioje visatoje norėjosi, kad tikrųjų veikėjų vardų mes ir nesužinotume – pastebėsite, kad per spektaklį nesužinome nė vieno veikėjo tikrojo vardo. Faustą taip pavadina jo jaunesnysis kolega, sumaišęs šį vardą su Makbeto, o tas pats Faustas savo kolegą pavadina Žanu, nes nori skambėti aristokratiškai. Duobkasiai turi pravardes, suteiktas bendradarbių. Santjago pasiėmė savo mokytojo vardą, kurį nori perleisti pameistriui, poetui – jis nenori būti vadinamas Santjago, o nori būti vadinamas Oskaru... kažkokio poeto garbei (*juokiasi*). Niekas šiame spektaklyje neprisistato. Tai yra keistos visatos, keisti žmonės, kurių vardų mes nesužinome ir neturime sužinoti. Šis spektaklis nėra apie šiuos veikėjus, kaip individus. Tai vienas žmogus, kuris išsiskaido į skirtingas formas ir atsisveikina skirtingais būdais.

- Žmogus, nedažnai minimas spektaklių kūrybinėse komandose - grimo dailininkas. Šiame spektaklyje - tai Sidas Martinavičius. Kaip nusprendėte į kūrybinę komandą pakviesti grimo dailininką? Kuo ypatingas šio spektaklio grimas?

- Su grimo dailininku dirbu pirmą kartą, labai tuo džiaugiuosi. Jį pakviesti sugalvojo kostiumų dailininkė Marija Petraitytė. Labai norėjau, kad šiame spektaklyje gimtų personažai. Tad neapsiribojame paprastu teatriniu grimu, norime modifikuoti veido bruožus, naikinti plaukus, kurti plikes, dėti randus, keisti veido formas tam, kad iš tikrųjų sukurtume

naujus veikėjus, nutolusius nuo juos vaidinančių aktorių.

- Kuo šis kūrybinis procesas skiriasi nuo ankstesniųjų Juozo Miltinio dramos teatre? O galbūt po šešių spektaklių jau niekas nebestebina?

- Šis procesas skiriasi tuo, kad jis – paskutinis. Ir kad niekaip negali pabėgti nuo šios minties. Vakar sudarinėjau repeticijų grafiką, surašinėjau, kada ir ką repetuosime. Padariau grafiką iki pat premjeros dienos. Pasižiūrėjau į ją ir supratau – štai čia, prieš mane, yra visos mano paskutinės dienos Miltinio teatre.

- Šia pjese reflektuojate savo kūrybinį laikotarpį JMDT. Kaip vertinate šį kūrybinį etapą?

- Savo gyvenime į teatrą žiūriu, kaip į mokyklą – gyvenimo požiūrio, pasaulėjautos formavimo. Kai kurie gyvenimo mokytojus randa religinėje bendruomenėje ar knygų klube, o aš teatre. Tiek literatūroje, tiek žmonėse, tiek situacijose, su kuriomis teatre susiduri visai kitu intensyvumu nei realiame pasaulyje.

Atsigręždamas atgal džiaugiuosi ypatinga kūrybine atmosfera, kuri susiformuodavo spektaklių kūrybinių procesų metu. Gavau daug šviesių pamokų bendraudamas tiek su menininkais, kuriuos kviesdavome kurti, tiek su teatro trupe, tiek su įvairiausių teatro skyrių darbuotojais. Šiame teatre yra puikių žmonių, su kuriais vykę idėjiniai mainai mane turtino. Netgi dalykai, kurie mane žeidė ir liūdino, suteikė man vertingų pamokų. Nemalonių, skausmingų, bet labai naudingų.

- O kas laukia ištarus *arrivederci*?

- Laukia nežinia. Mąstant apie spektaklio temą, apie išėjimą, iškyla klausimas: išėjimas į kažkur ar išėjimas iš kažkur? Tai yra du labai skirtingi išėjimai. Išėjimas „iš“ kažkur, iš savo namų, savo „lizdo“ duoda nežinios, kuri savyje talpina labai daug spalvų ir jausmų. Man visada gaila palikti tai, kas buvo prieš tai, tačiau ši nežinia – visai žavinga. Man smalsu. Kol kas išeinu tik „iš“, o ne „į“ – atsisakau visų kvietimų statyti spektaklius, 2026 metais nieko nenusimato kurti. Šiuo metu ši nežinia man tokia smagi, kad siekiu ją pasimėgauti kuo ilgiau.

Žinoma dirbsiu tiek Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje, rinksiu savo aktorių kursą, turėsiu veiklą Anykščiuose, savo teatre. Tačiau tai bus ne režisavimo ir rašymo, o teatro tyrinėjimo ir poilsio metai.

Premjerą pristatantis Aleksandras Špilevoj: ištarus arrivederci –
laukia nežinia

Kalbino Aistė Šivytė

